

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ป่วยวัณโรคและครอบครัว ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ และการซักถามตลอดจนการสังเกตการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดของครอบครัว จากการไปเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้าน เพื่อศึกษาถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านสังคมและด้านกายภาพ โดยมีวิธีการศึกษาจาก

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยและครอบครัว
3. การสังเกตการดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้านของครอบครัว โดยการเยี่ยมบ้าน

ลักษณะประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือผู้ป่วยวัณโรคปอดทั้งหมดที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากบุคคลในครอบครัวผู้ป่วยวัณโรคปอดที่ขึ้นทะเบียนรักษาที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2543 เป็นครอบครัวผู้ป่วยวัณโรคที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายจำนวน 50 ครอบครัว และเป็นครอบครัวผู้ป่วยวัณโรคที่มีภูมิลำเนานอกเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 50 ครอบครัว ที่มีลักษณะดังนี้

1. เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคปอด ผลการตรวจเสมหะให้ผลบวก หรือมีแผลโพรง (cavity) และได้รับการขึ้นทะเบียนรักษาที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
2. มีอายุ 15 ปีขึ้นไป
3. เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ป่วยวัณโรคปอดที่อยู่ในความดูแลของงานดูแลสุขภาพที่บ้าน โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
4. เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ป่วยวัณโรคปอดที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเมือง และเขตชนบทใน จังหวัดเชียงราย
5. ยินดี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure interview) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบบันทึกทะเบียนประวัติการรักษาของผู้ป่วยวัณโรค และแบบบันทึกทะเบียนประวัติของผู้ป่วยงานดูแลสุขภาพที่บ้าน แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลผู้ป่วยประกอบด้วย ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประวัติการเจ็บป่วย จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย วิธีการรักษาวัณโรคปอด สถานที่ไปรับการรักษา ความรู้สึของผู้ป่วยต่อการเจ็บป่วย และความรู้สึของผู้ป่วยต่อการที่มีญาติหรือบุคคลในครอบครัวมาดูแล จำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลการจัดสิ่งแวดล้อมในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค ของครอบครัว

3.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในด้านสังคม ประกอบด้วยความสัมพันธ์กับผู้ป่วย ลักษณะการดูแลสุขภาพผู้ป่วย การให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้ป่วย การพาผู้ป่วยไปรับการตรวจตามนัด จำนวน 20 ข้อ

โดยกำหนดการเลือกตอบให้ 3 ช่วงคือ บ่อย ปานกลาง นานๆทีผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะเลือกเพียงคำตอบเดียวและมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	ข้อความที่เป็นด้านบวก (Positive statement) (คะแนน)	ข้อความที่เป็นด้านลบ (Negative statement) (คะแนน)
บ่อย	3	1
ปานกลาง	2	2
นานๆที	1	3

โดยมีคะแนนเต็ม 60 คะแนน

3.2 การจัดสิ่งแวดล้อมในด้านกายภาพ ประกอบด้วยข้อมูลลักษณะบ้านเรือน ห้องนอน จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยร่วมกัน การสุขาภิบาลในบ้านเรือน ห้องครัว และสภาพรอบๆ บ้านเรือนของผู้ป่วย ประวัติการเจ็บป่วยด้วยวัณโรคปอดของคนในครอบครัว ประวัติการเจ็บป่วยด้วยวัณ

โรคปอดของบ้านข้างเคียง จำนวน 40 ข้อ เกณฑ์การพิจารณาข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องใช้การสังเกต และสัมภาษณ์กำหนดไว้ดังนี้

บ้านคงทนถาวร หมายถึง บ้านที่มีหลังคาสังกะสีหรือกระเบื้องมีฝาครอบ 4 ด้าน และอยู่คงทนต่อไปอย่างน้อยอีก 5 ปี

การถ่ายเทอากาศดี หมายถึง การพื้นที่หน้าต่างช่องลมและประตูรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องหรือมีการถ่ายเทอากาศสะดวก ไม่รู้สึกอับทึบ

การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลถูกหลักสุขาภิบาล หมายถึง การมีที่รองรับขยะประจำบ้านหรือมีหลุมขยะ มีการกำจัดขยะโดยวิธีหมักทำปุ๋ย เผา หรือส่งต่อระบบกำจัดอื่น มีการกำจัดมูลสัตว์และมีส้วมราดน้ำ

การทำความสะอาดและการจัดวางภาชนะถูกหลักสุขาภิบาล หมายถึง การล้างทำความสะอาด ด้วยวิธี 3 ขั้นตอน คือล้างด้วยน้ำผสมผงซักฟอกและล้างด้วยน้ำสะอาด เพื่อล้างผงซักฟอกอย่างน้อย 2 ครั้ง ภาชนะที่ล้างสะอาดแล้วต้องวางเก็บไว้บนแคร์ แฉวนในที่แฉวนที่สะอาด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ 2 ท่าน เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ในส่วนของการดูแลทางด้านสังคมโดยหาสัมประสิทธิ์ของความคงตัวภายใน (coefficient of internal consistency) ด้วยวิธี cronbach' alpha coefficient ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อติดต่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานดูแลสุขภาพที่บ้านโรงพยาบาล เชียงรายประชานุเคราะห์
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือผู้อำนวยการโรงพยาบาลและหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและขอความร่วมมือในการนัดหมายผู้ป่วย

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูล ทฤษฎีเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการรับบริการรักษาของผู้ป่วย จากงานดูแลสุขภาพที่บ้าน ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลเชียงราย ประชานุเคราะห์

4. คัดเลือกกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดจากทะเบียนผู้ป่วย

5. ขอความร่วมมือ และขออนุญาตผู้ป่วยที่ได้รับเลือกเข้ามาศึกษา บอกจุดประสงค์ในการศึกษาเมื่อผู้ป่วยยินดีเข้าร่วมในการศึกษา และอนุญาตให้ไปเก็บข้อมูลที่บ้านได้ ก็จะเริ่มเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง

6. ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ป่วยและครอบครัว โดยไปเยี่ยมที่บ้านของผู้ป่วย ร่วมกับการสังเกตการปฏิบัติของครอบครัวต่อผู้ป่วย

7. นำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์และจัดเป็นหมวดหมู่เตรียมวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์จากนั้นประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประชากร การจัดสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ใช้ความถี่ ร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านการเปรียบเทียบการดูแลของครอบครัวผู้ป่วย ในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคมในเขต อำเภอเมือง และนอกเขต อำเภอเมือง โดยใช้ t - test

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพระหว่าง กลุ่มครอบครัวผู้ป่วย วัณโรคในเขตเมืองกับกลุ่มครอบครัวผู้ป่วยวัณโรคในเขตชนบทโดยใช้ χ^2 test